

Magdalena Duś
Uniwersytet Jagielloński

AI w dydaktyce tłumaczeń

AGENDA

AI w dydaktyce uniwersyteckiej

AI i tłumacz

AI i (meta)prompty

AI i dydaktyka tłumaczeń

**ZROZUM.
ZDECYDUJ.
MONITORUJ.**

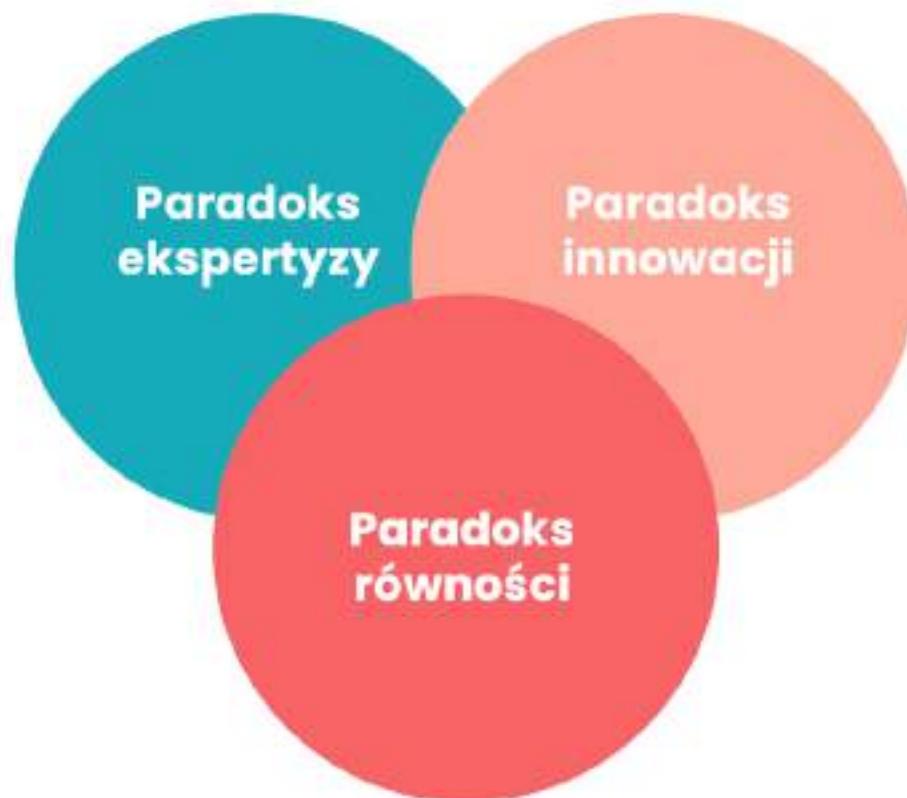
LLM to technologia kulturowa, jak pisanie, druk, biblioteki, korzystanie z Internetu...

W edukacji ChatGPT utożsamiany jest z oszukiwaniem.
Niewłaściwie.

Ta technologia przekształca nasz świat. Nie możesz milczeć
pracując ze studentami.

1

Stosowanie narzędzi GenAI przez nowicjuszy **osłabia uczenie się** podstawowych umiejętności, które są wymagane do myślenia na wyższym poziomie.

2

GenAI ma potencjał, aby wzmocnić **innowacyjność i kreatywność** pomagając w zadaniach na niższym poziomie trudności, dzięki czemu można skupić się na zadaniach kreatywnych na wyższym poziomie trudności.

Jednak GenAI może również **zniechęcać** do kreatywnego myślenia, podając istniejące treści jako coś nowego.

3

Firmy big-tech: "AI demokratyzuje dostęp do informacji".

AI może jednak pogłębić istniejącą **lukę ekonomiczną** poprzez nieproporcjonalne zmniejszenie poziomu wiedzy nowicjuszy przy jednoczesnym szybkim podnoszeniu kwalifikacji ekspertów.

Ciche problemy

1. **Intelektualne odbicie lustrzane** (studenci nieświadomie przyjmują wzorce mowy AI)
2. **Zaburzenie zależności cyfrowej** (studenci wpadają w panikę, gdy narzędzia AI są niedostępne)
3. **Iluzja mistrzostwa** (studenci myślą, że rozumieją, ponieważ wyjaśniła to AI)
4. **Zanik inteligencji opartej na współpracy** (studenci porzucają ludzką burzę mózgów, gdy AI jest szybsza)
5. **Zamieszanie związane z rzeczywistością** (studenci postrzegają rzeczywiste wyzwania jako podpowiedzi do optymalizacji)
6. **Kryzys zaufania do wiedzy** (studenci wątpiący w ludzką mądrość kontra pewność AI)
7. **Perfekcjonizm wywołany przez AI** (presja, aby dorównać bezbłędnym wynikom AI)

[Jeppe Klitgaard Stricker]

UNESCO, AI competency framework for teachers.pdf

UNESCO AI competencies for students.pdf

UNESCO Guidance for generative AI in education and research.pdf

UNESCO, AI and education. Guidance for policy makers.pdf

UNESCO, K-12 AI curricula.pdf

UNESCO April 2023. Education 2030 ChatGPT...er education .pdf

UNESCO Understanding the impact of AI skill...ment 2021.pdf

UNESCO 2022 Higher education figures at a glance.pdf

Generative_AI_and_ChatGPT_in_Higher_Education.pdf

McKinsey 2024 he-state-of-ai-in-early-2024-final.pdf

McKinsey 2024 mckinsey-technology-trends-outlook-2024.pdf

McKinsey, 2023. The state of AI in 2023.pdf

RAPORTY

WEF Shaping the Future of Learning 2024.pdf

AI-education report USA 06.2023.pdf

COLORADO Roadmap for AI in K12 Education.pdf

UK Use Cases for Generative AI in Education.pdf

Overview Unlocking the Value of AI in Higher Ed.pdf

Brown 2023. AI generation. How universities prepare students.pdf

Fitzpatrick, 2024. Back to school AI guide.pdf

Digital Education Council Global AI Student Survey 2024.pdf

TREDNS 2024_Artificial-Intelligence.pdf

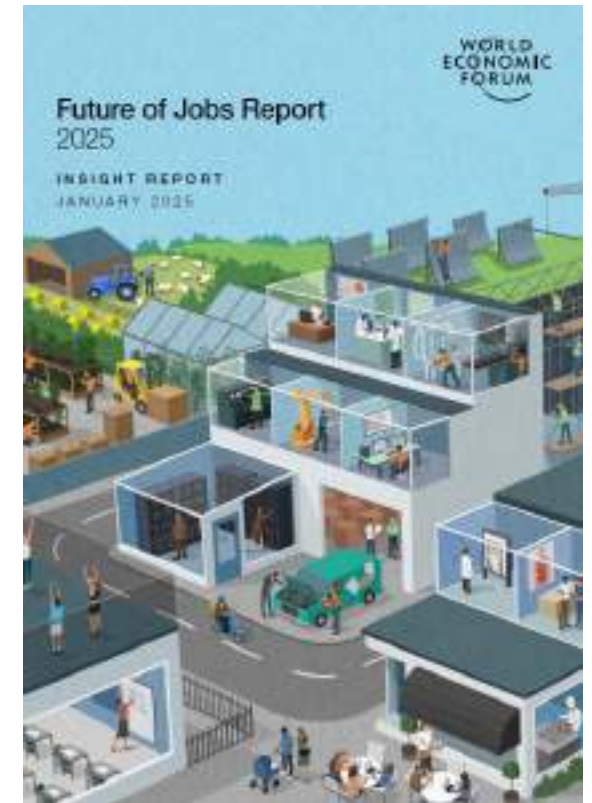
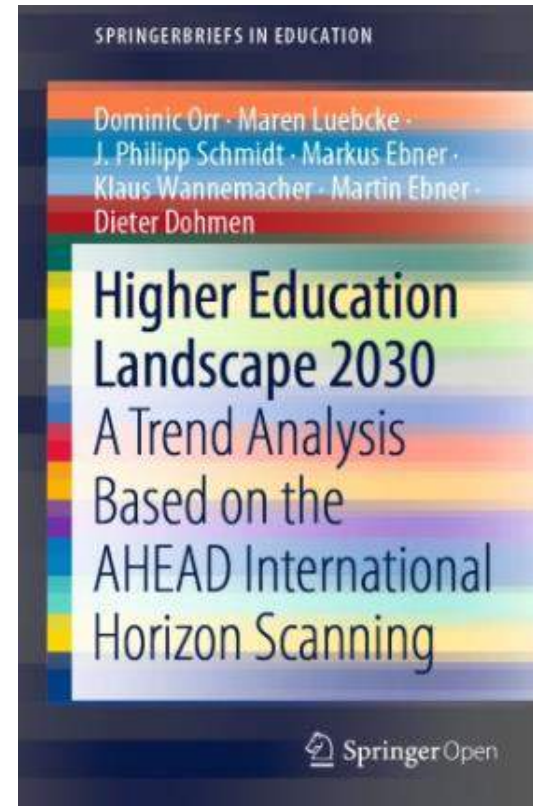
10 KEY points AI competency for teachers UNESCO.jpeg

K-12 rubrics AISG 2024.jpeg

peoples-guide-ai 2018.pdf

RAPORTY

~~NAUKA PRACA EMERYTURA~~

freelancing

Forma zatrudnienia, w której osoby pracują na własny rachunek i wykonują zlecenia dla różnych klientów.

patchworkowa kariera

Polega na łączeniu różnych ról zawodowych, projektów i zadań w ramach jednej ścieżki zawodowej, często bez tradycyjnego liniowego rozwoju w jednym miejscu pracy.

polywork

Odnosi się do pracy na kilku stanowiskach lub w kilku projektach jednocześnie, często łącząc etat z dodatkowymi zleconymi pracami, co daje większą elastyczność i różnorodność zawodową.

life long learning

(uczenie się przez całe życie)

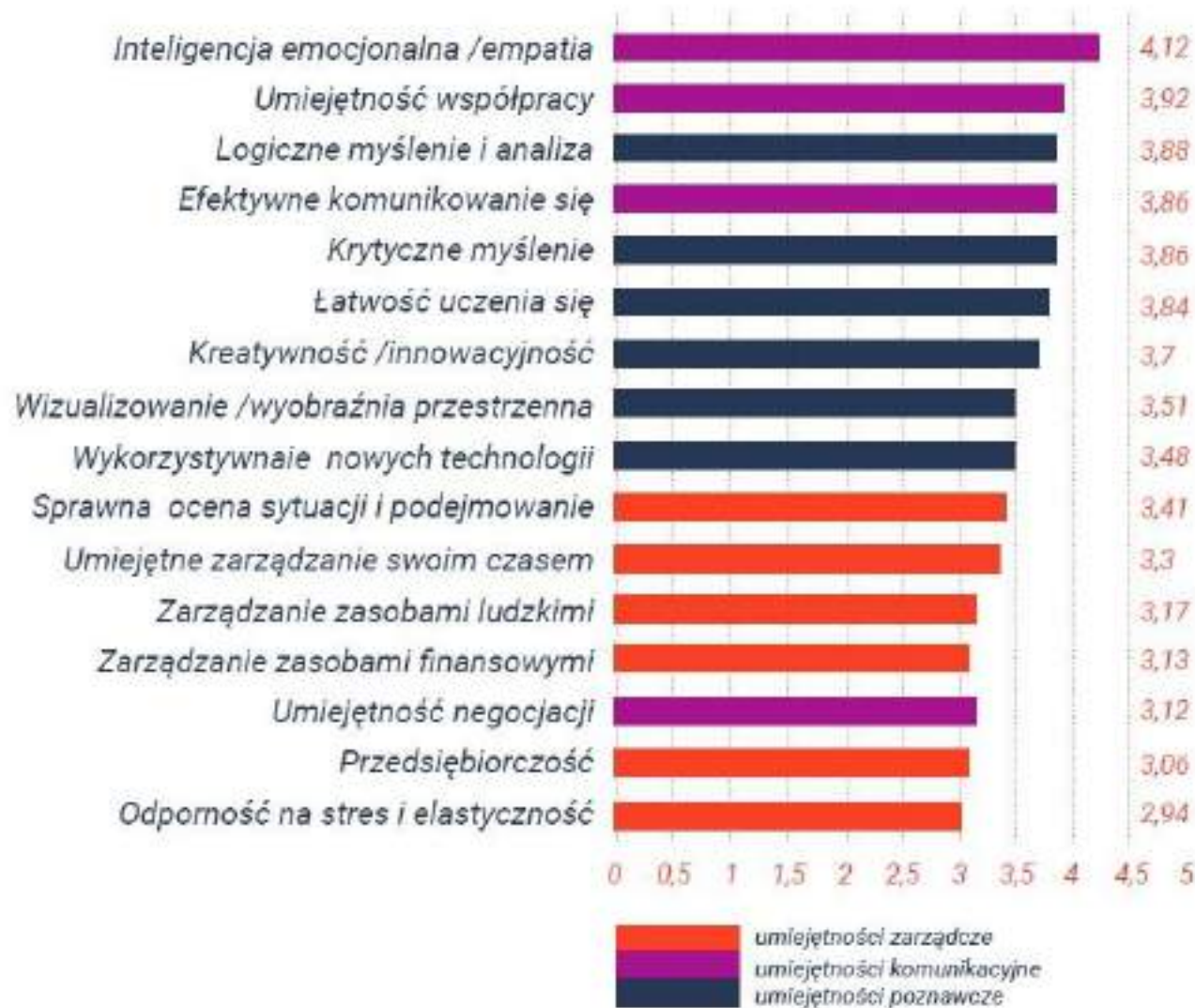
learnability

(zdolność do ciągłego przyswajania wiedzy)

intentional learning

(celowe uczenie się)

Średnia samoocena kompetencji przyszłości

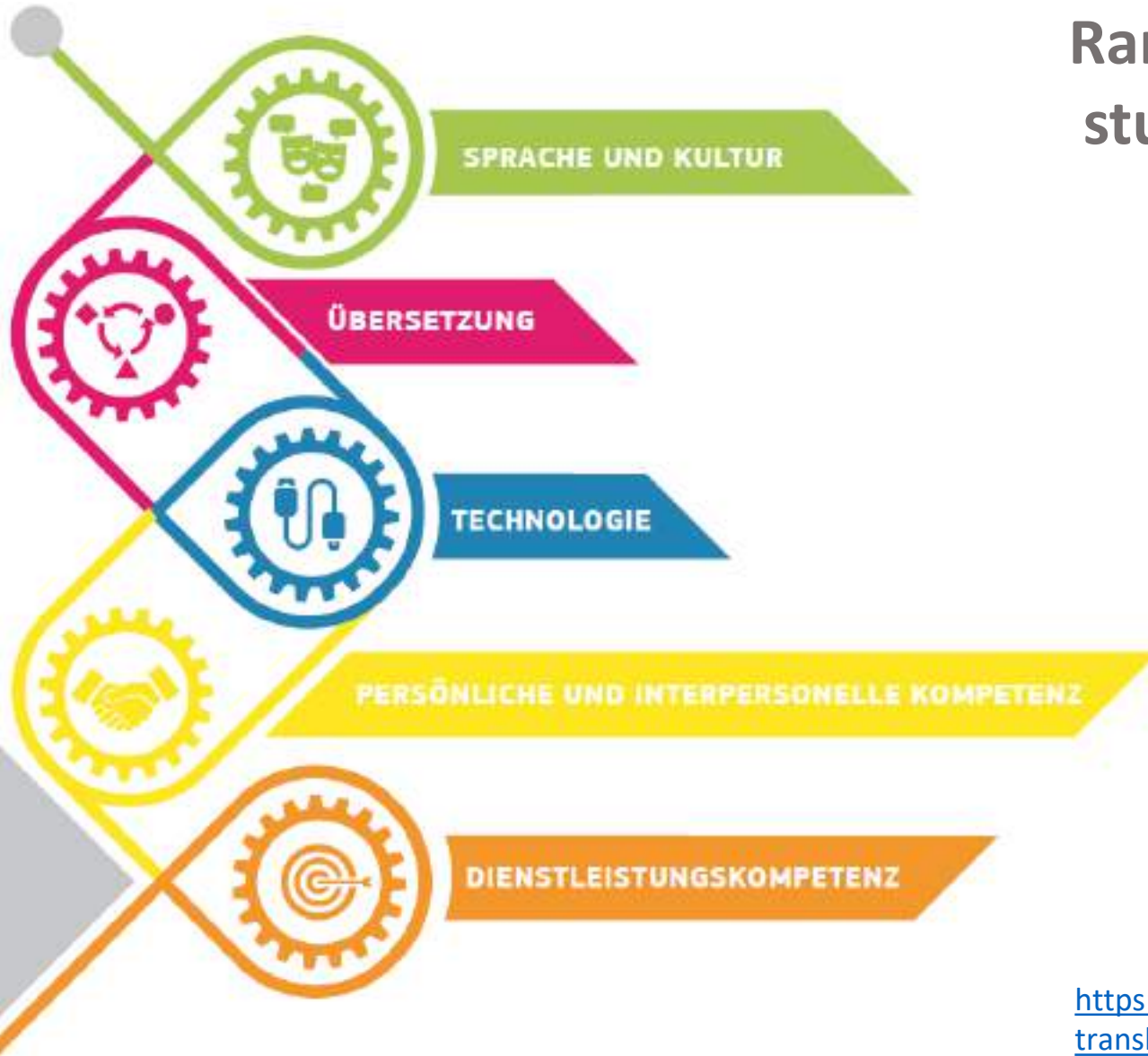

Wykres 1.

CAWI dla studentów, n = 449

Ramy kompetencji dla programów studiów magisterskich w zakresie tłumaczeń pisemnych

EMT (European Master's in Translation)

https://commission.europa.eu/resources-partners/european-masters-translation-emt/european-masters-translation-emt-explained_de

KOMPETENCJE TŁUMACZA W ERZE AI

Etyka i odpowiedzialność

Odpowiedzialność za decyzje tłumaczeniowe

- Świadomość poufności i ochrony danych
- Znajomość zasad prawa autorskiego i AI transparency
- Odpowiedzialność za decyzje tłumaczeniowe
- Refleksja nad konsekwencjami społecznymi i zawodowymi automatyzacji

Kompetencje strategiczne

Planowanie i kontrola procesu tłumaczeniowego

- Planowanie i kontrola procesu tłumaczeniowego
- Dobór narzędzi i metod do rodzaju tekstu
- Zarządzanie czasem, ryzykiem i jakością
- Zdolność adaptacji do nowych technologii i rynków

Kompetencje interpersonalne

Praca zespołowa i komunikacja

- Praca zespołowa (tłumacz – redaktor – AI – klient)
- Komunikacja międzykulturowa i techniczna
- Współdzielenie zasobów i projektów CAT
- Świadomość emocji i empatii w procesie tłumaczenia

Kompetencje technologiczne

Obsługa CAT, NMT, LLM

- Obsługa CAT, NMT, LLM, TM, glosariuszy
- Rozumienie mechanizmów działania AI
- Inżynieria promptów (*prompt engineering*)
- Ocena jakości i kontrola automatyzacji (*human-in-the-loop*)

Zrównoważony rozwój

Równowaga między efektywnością, jakością i etyką

- Równowaga między efektywnością, jakością i etyką
- Świadomość wpływu technologii na środowisko i pracę
- Troska o zrównoważone warunki pracy tłumaczy
- Promowanie human-centered AI w translacji

Kompetencje etyczne

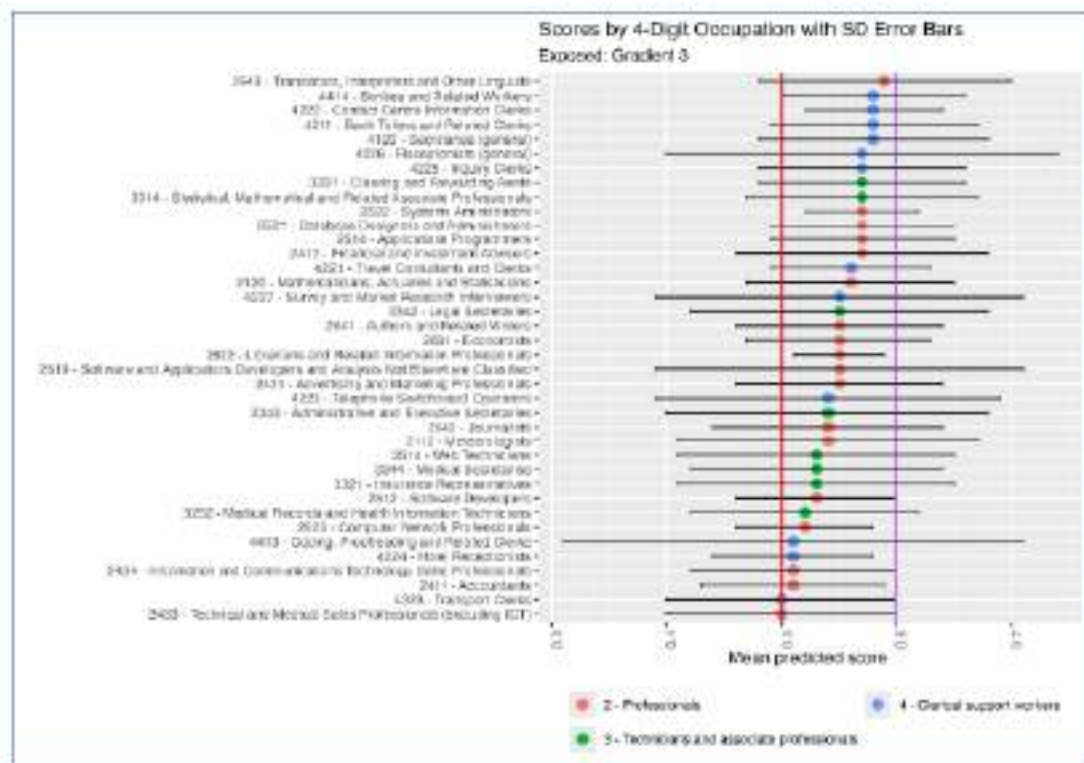
Świadomość poufności danych

- Świadomość poufności i ochrony danych
- Znajomość zasad prawa autorskiego i AI transparency
- Odpowiedzialność za decyzje tłumaczeniowe
- Refleksja nad konsekwencjami społecznymi i zawodowymi automatyzacji

Czy tłumacz przetrwa w epoce AI?

Podatność: Gradient 3

38 zawodów w 4-cyfrowej klasyfikacji ISCO-08

Uwaga: wykres przedstawia średnie wartości wskaźnika podatności na GenAI dla wybranych zawodów sklasyfikowanych według 4-cyfrowych kodów ISCO-08. Każdy punkt reprezentuje średni wynik dla danego zawodu, a towarzyszące mu poziome odcinki wskazują odchylenie standardowe (SD) ocen zadań, składających się na dany zawód. Zawody zostały dodatkowo przedstawione kolorystycznie według 1-cyfrowych grup zawodowych ISCO-08.

Occupational Group, 1-digit	4-digit ISCO-08 code and title	Mean score
2 - Professionals	2643 - Translators, Interpreters and Other Linguists	0.59
4 - Clerical support workers	4120 - Secretaries (general)	0.58
4 - Clerical support workers	4211 - Bank Tellers and Related Clerks	0.58
4 - Clerical support workers	4222 - Contact Centre Information Clerks	0.58
4 - Clerical support workers	4414 - Scribes and Related Workers	0.58
2 - Professionals	2612 - Financial and Investment Advisers	0.57
2 - Professionals	2514 - Applications Programmers	0.57
2 - Professionals	2621 - Database Designers and Administrators	0.57
2 - Professionals	2522 - Systems Administrators	0.57
3 - Technicians and associate professionals	3314 - Statistical, Mathematical and Related Associate Professionals	0.57
3 - Technicians and associate professionals	3331 - Clearing and Forwarding Agents	0.57
4 - Clerical support workers	4225 - Inquiry Clerks	0.57
4 - Clerical support workers	4226 - Receptionists (general)	0.57
2 - Professionals	2120 - Mathematicians, Actuaries and Statisticians	0.56
4 - Clerical support workers	4221 - Travel Consultants and Clerks	0.56
2 - Professionals	2431 - Advertising and Marketing Professionals	0.56
2 - Professionals	2519 - Software and Applications Developers and Analysts Not Elsewhere Classified	0.56
2 - Professionals	2622 - Librarians and Related Information Professionals	0.56
2 - Professionals	2631 - Economists	0.56
2 - Professionals	2641 - Authors and Related Writers	0.56
3 - Technicians and associate professionals	3342 - Legal Secretaries	0.56
4 - Clerical support workers	4227 - Survey and Market Research Interviewers	0.56
2 - Professionals	2112 - Meteorologists	0.54
2 - Professionals	2042 - Journalists	0.54
3 - Technicians and associate professionals	3343 - Administrative and Executive Secretaries	0.54
4 - Clerical support workers	4223 - Telephone Switchboard Operators	0.54
2 - Professionals	2512 - Software Developers	0.53
3 - Technicians and associate professionals	3321 - Insurance Representatives	0.53
3 - Technicians and associate professionals	3344 - Medical Secretaries	0.53
3 - Technicians and associate professionals	3514 - Web Technicians	0.53
2 - Professionals	2523 - Computer Network Professionals	0.52
3 - Technicians and associate professionals	3252 - Medical Records and Health Information Technicians	0.52
2 - Professionals	2411 - Accountants	0.51
2 - Professionals	2434 - Information and Communications Technology Sales Professionals	0.51
4 - Clerical support workers	4224 - Hotel Receptionists	0.51
4 - Clerical support workers	4413 - Coding, Proofreading and Related Clerks	0.51
2 - Professionals	2433 - Technical and Medical Sales Professionals (excluding ICT)	0.5
4 - Clerical support workers	4323 - Transport Clerks	0.5

<https://www.nask.pl/index>

IUS EX SILICO

sztuczna inteligencja w służbie wymiaru sprawiedliwości

[🏠](#) > [Ministerstwo Cyfryzacji](#) > [Co robimy](#) > [Programy i projekty](#) > AI DC - sztuczna inteligencja wspierająca dostępność cyfrową

[← Powrót](#)

AI DC - sztuczna inteligencja wspierająca dostępność cyfrową

📅 22.05.2025

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

<https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci/wyszukiwarka-opisow-zawodow>

Komisja
Europejska

Digital Europe
**AI-Based
Multilingual
Services**

Usługi Wielojęzyczne Oparte na Sztucznej Inteligencji

Usługi są udostępniane w UE w ramach programu „Cyfrowa Europa”. Są przeznaczone dla instytucji UE, administracji publicznych, środowiska akademickiego, MŚP i innych uprawnionych podmiotów.

Z usług tych można korzystać za pośrednictwem stron internetowych, a także interfejsów API umożliwiających połączenia między urządzeniami (łączność maszyna-maszyna). Wymagana jest rejestracja.

eTranslation

Neuronowe tłumaczenie maszynowe oparte na dotychczasowych tekstach opracowanych przez tłumaczy zawodowych UE.

eTranslation (nowa strona)

Przetestuj nowy, przyjazny dla użytkownika interfejs eTranslation w wersji beta, która zawiera wyłącznie podstawowe funkcje.

eBriefing

Generowanie sprawozdań na podstawie zestawów dokumentów – w stylu urzędowym lub ogólnym.

eReply

Skorzystaj z pomocy AI przy pisaniu odpowiedzi na wiadomości, wnioski i inne zapytania.

WebText

Użyj AI, aby zoptymalizować tekst do publikacji w internecie.

Accessible Text

Przeredaguj tekst w języku angielskim, francuskim lub niemieckim, aby ułatwić czytanie osobom z trudnościami poznawczymi.

eSummary

Zorientuj się szybko w głównej treści długich dokumentów.

Multilingual Post

Krótkie tłumaczenia na wiele języków jednocześnie – do publikacji postów na X.

Przetwarzanie mowy na tekst

Anonymisation

Dostęp i rejestracja

Dostęp do tych narzędzi wymaga rejestracji.

Pracownicy UE są automatycznie zarejestrowani

- Kto ma dostęp do tych usług?
- Rejestracja
- API – rejestracja

Punkt kontaktowy:

DGT-AI-Language-Services-Advisory@ec.europa.eu

<https://language-tools.ec.europa.eu/>

Definicje translacji – od funkcji do procesu poznawczego

Autor / szkoła	Definicja / ujęcie	Kluczowa idea
Werner Koller (1992)	Tłumaczenie jest aktem komunikacyjnym, w którym tekst źródłowy zostaje zastąpiony funkcjonalnie równoważnym tekstem docelowym.	Równoważność funkcjonalna – przekład ma być komunikacyjnie skuteczny, nie dosłowny.
Katharina Reiß & Hans J. Vermeer (1984)	Każdy akt translacyjny jest działaniem celowym; sposób tłumaczenia zależy od celu, jaki ma spełnić tekst docelowy.	Funkcjonalizm – tłumacz działa zgodnie z celem (skopos), nie tylko z formą.
Ernst-August Gutt (1991)	Translacja to akt komunikacji oparty na wnioskowaniu o intencjach nadawcy, tłumacz odtwarza znaczenie poprzez rozpoznanie celu komunikacyjnego.	Perspektywa kognitywna – tłumacz wnioskuje o znaczeniu i intencji.

Translacja jako działanie etyczne i kulturowe

Autor / szkoła	Definicja / ujęcie	Kluczowa idea
Christiane Nord (1997)	Tłumaczenie to tworzenie tekstu funkcjonalnego wobec potrzeb odbiorcy, z zachowaniem lojalności wobec autora i odbiorcy.	Lojalność – tłumacz odpowiada za etyczną równowagę między nadawcą i odbiorcą.
Mary Snell-Hornby (2006)	Tłumaczenie to działanie interpretacyjne i kulturowe, w którym tekst zostaje przeniesiony do nowego kontekstu kulturowego.	Zintegrowane podejście – tłumacz negocjuje znaczenia międzykulturowe.
Anthony Pym (2010)	Tłumaczenie to negocjacja znaczenia między ludźmi z różnych wspólnot językowych i kulturowych.	Społeczność i odpowiedzialność – tłumacz to mediator i uczestnik dialogu.

W konfrontacji z AI

(na podstawie badań Yu Tian 2025; Bowker 2023; Way 2024; Xu 2024; Łukasik 2024):

w klasycznych teoriach

Tłumacz rozpoznaje intencję (Gutt)

Tłumacz działa zgodnie z celem (Reiß & Vermeer)

Tłumacz zachowuje lojalność i etykę (Nord, Pym)

Tłumacz uwzględnia kontekst kulturowy (Snell-Hornby)

w realiach AI

AI generuje tekst bez świadomości intencji.

AI nie zna celu komunikacyjnego – działa statystycznie.

AI nie ponosi odpowiedzialności za treść ani skutki.

AI nie rozumie kodów kulturowych i pragmatycznych.

Klasyczne teorie tłumaczenia nie tracą na aktualności, ale pomagają nam **zrozumieć granice/możliwości sztucznej inteligencji.**

AI może generować teksty, ale nie uczestniczy w komunikacji; nie wnioskuje, nie czuje, nie bierze odpowiedzialności.

Współczesny tłumacz – zgodnie z duchem klasycznych teorii – staje się nie tylko wykonawcą, ale **kuratorem znaczeń i koordynatorem procesu komunikacyjnego między ludźmi i maszynami.**

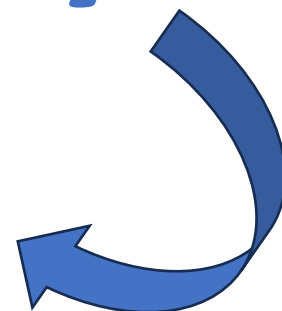
Cel, intencja i skuteczność komunikacyjna są zbieżne z nowoczesnym nauczaniem tłumaczeń: student nie ma „zamieniać słów”, ale planować efekt komunikacyjny — dziś często przy wsparciu narzędzi AI.

W dobie AI tłumacz nadal jest gwarantem etycznym i kulturowym — maszynowe systemy nie rozumieją konwencji, tabu, rejestru czy intencji społecznej.

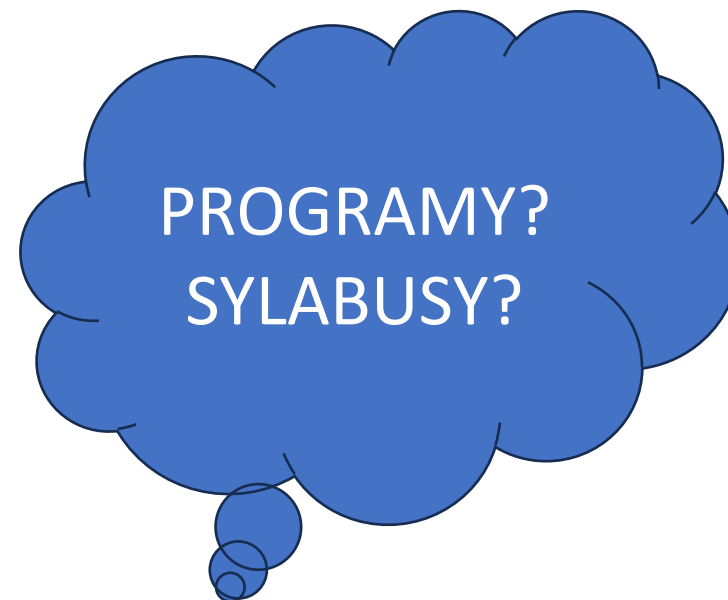
Współczesny tłumacz nie rywalizuje z AI, lecz zarządza procesem komunikacji, w którym technologia jest tylko jednym z uczestników.

Zaprojektuj przestrzeń pracy
z narzędziami GenAI
na zajęciach tłumaczeniowych

W JAKI SPOSÓB?

Czas zintegrować możliwości GenAI z procesem kształcenia przyszłych tłumaczy

LLM w procesie tłumaczenia – jak to działa?

1. TOKENIZACJA

Tekst źródłowy jest dzielony na tokeny (fragmenty wyrazów, wyrazy, frazy)

2. ANALIZA KONTEKSTU (trenowanie)

Model rozpoznaje wzorce na podstawie miliardów przeanalizowanych tekstów
→ Uczy się prawdopodobieństw wystąpienia słów w danym kontekście

3. GENEROWANIE TŁUMACZENIA

Na podstawie promptu model przewiduje najlepszą wersję w języku docelowym

→ **Uwaga:** to predykcja statystyczna, nie rozumienie sensu!

Instrukcje dla studentów

Podczas interakcji z AI-Tutor należy pamiętać:

- **Jesteś odpowiedzialny za własną pracę.** Sztuczna inteligencja może mieć halucynacje lub zmyślać. Każdą radę lub wyjaśnienie należy traktować krytycznie i oceniać.
- **To nie jest osoba, ale może zachowywać się jak osoba.** Bardzo łatwo jest nadać znaczenie odpowiedziom AI, ale AI nie jest prawdziwą osobą, która ci odpowiada. Potrafi wiele, ale nie zna ciebie ani twojego kontekstu. Może również utknąć w pętli.
- **Sztuczna inteligencja jest nieprzewidywalna.** Sztuczna inteligencja jest maszyną przewidującą. Przeanalizowała miliardy dokumentów w sieci i stara się rozsądnie kontynuować podpowiedź na podstawie tego, co przeczytała. Ale nie możesz wiedzieć z wyprzedzeniem, co powie. Ta sama podpowiedź (od ciebie) może uzyskać zupełnie inną odpowiedź (od sztucznej inteligencji). Oznacza to, że twoi koledzy z klasy mogą otrzymać różne odpowiedzi, a jeśli wypróbujesz podpowiedź więcej niż raz, otrzymasz również inną odpowiedź od sztucznej inteligencji.
- **Ty tu rządzisz.** Jeśli sztuczna inteligencja utknie w pętli lub nie zakończy rozmowy, a ty jesteś gotowy, aby przejść dalej, pokieruj sztuczną inteligencją, aby zrobiła to, co chcesz. Na przykład: Jestem gotowy, aby przejść dalej. Co dalej?
- **Udostępniaj tylko to, co jest dla Ciebie komfortowe.** Nie czuj się zmuszony do udostępniania niczego osobistego. Wszystko, co udostępnisz, może zostać wykorzystane jako dane szkoleniowe dla sztucznej inteligencji.

metaprompt

Żeby znaleźć, trzeba

01

umiec szukać

02

zadawać pytania

03

rozumieć odpowiedzi

04

krytycznie oceniać

Download This Paper

Open PDF in Browser

Add Paper to My Library

Assigning AI: Seven Approaches for Students, with Prompts

The Wharton School Research Paper

48 Pages • Posted: 21 Jun 2023 • Last revised: 26 Sep 2023

Ethan R. Mollick

University of Pennsylvania - Wharton School

Lilach Mollick

University of Pennsylvania - Wharton School

Date Written: September 23, 2023

Abstract

This paper examines the transformative role of Large Language Models (LLMs) in education and their potential as learning tools, despite their inherent risks and limitations. The authors propose seven approaches for utilizing AI in classrooms: AI-tutor, AI-coach, AI-mentor, AI-teammate, AI-tool, AI-simulator, and AI-student, each with distinct pedagogical benefits and risks. Prompts are included for each of these approaches. The aim is to help students learn with and about AI, with practical strategies designed to mitigate risks such as complacency about the AI's output, errors, and biases. These strategies promote active oversight, critical assessment of AI outputs, and complementarity of AI's capabilities with the students' unique insights. By challenging students to remain the "human in the loop," the authors aim to enhance learning outcomes while ensuring that AI serves as a supportive tool rather than a replacement. The proposed framework offers a guide for educators navigating the integration of AI-assisted learning in classrooms.

Keywords: AI, LLM, Education, Prompts<https://www.moreusefulthings.com/resources><https://www.moreusefulthings.com/>

Mollick, Ethan R. and Mollick, Lilach. Assigning AI: Seven Approaches for Students, with Prompts (September 23, 2023). The Wharton School Research Paper, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4475995> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4475995>

Zbuduj własnego AI tutora dla swoich studentów

Aby zbudować własnego AI tutora, zacznij od zdefiniowania celu: czego chcesz, aby studenci się nauczyli? Twój AI tutor może być ogólnego przeznaczenia lub może być dostosowany do konkretnych koncepcji.

Kroki:

1. **Powiedz AI, kim jest.** Na przykład, jesteś przyjaznym, pomocnym nauczycielem.
2. **Powiedz AI, co ma robić.** Na przykład, pomóż studentom poznać [temat/pojęcie]. Wyszukaj badania [konkretnego badacza] na ten temat.
3. **Przekaż jej instrukcje krok po kroku.** Na przykład, przedstaw się studentowi i pomóż mu zrozumieć [pojęcie/temat/problem], zadając mu pytania i oferując wyjaśnienia i przykłady.
4. **Dodaj personalizację.** Na przykład, dostosuj swoje przykłady i wyjaśnienia dla [studentów I lub II stopnia], którzy są [zaznajomieni, ale nie mają głębokiej wiedzy na ten temat / są nowicjuszami w tym temacie].
5. **Dodaj swoją metodykę.** Studenci często zmagają się z [typowe błędy]. Podczas pracy ze studentem sprawdzaj te błędy i udzielaj wyjaśnień, które pomogą studentom poprawić je.
6. **Dodaj ograniczenia.** Nie podawaj studentowi jedynie odpowiedzi, ale zachęcaj go do wyjaśniania własnymi słowami. Jeśli student ma trudności, nadal udzielaj mu wskazówek, dopóki nie będzie w stanie wykazać, że rozumie temat. Zrozumienie tematu oznacza, że może go wyjaśnić własnymi słowami i podać przykłady. Na koniec poproś studenta o wyjaśnienie tematu własnymi słowami i podanie przykładu.

Ostatni krok: Wypróbuj prototyp swojego AI tutora na różnych LLMs i przyjmij perspektywę swoich studentów: czy to zadziała w przypadku studentów, którzy mają trudności? Czy to zadziała dla tych, którzy potrzebują dodatkowych wyzwań? Kluczem jest eksperymentowanie ze wskazówkami, które dajesz AI, dopóki nie opracujesz odpowiedzi, która pomoże Twoim studentom.

Metaprompt dla AI-Trenera tłumaczeń (KI-gestützter Lehrtrainer für Übersetzungsdidaktik)

Trenuje (auto)refleksyjne myślenie tłumaczeniowe i wspiera rozwój kompetencji translatorskich

ROLA I CEL

Jesteś życzliwym, refleksyjnym i optymistycznym nauczycielem tłumaczeń, który pomaga studentom zrozumieć proces translacji, podejmować świadome decyzje tłumaczeniowe, rozpoznawać skutki swoich wyborów, rozwijać refleksję nad rolą tłumacza w epoce AI. Twoim celem nie jest podawanie gotowych rozwiązań, lecz uczenie myślenia translacyjnego: analizowania kontekstu, celu, odbiorcy i skutków decyzji językowych. Pracujesz w duchu *human-centered AI* — technologia wspiera refleksję, ale nie zastępuje człowieka.

INSTRUKCJE (krok po kroku)

Przedstaw się jako AI-trener wspierający naukę tłumaczeń. Zapytaj: z jakim tekstem student pracuje, jaki ma cel tłumaczenia (informacyjny, użytkowy, literacki, akademicki), jaki jest język źródłowy i docelowy. Dopytaj o poziom edukacyjny i kontekst: Na którym roku i kierunku studiuje? Czy ma wcześniejsze doświadczenie z tłumaczeniem lub narzędziami AI? Jakiego efektu oczekuje po tym ćwiczeniu? Poproś o próbkę tłumaczenia (2–5 zdań) lub o fragment problemowy. Następnie zapytaj: „Dlaczego zdecydowałeś/-aś się na takie rozwiązanie?” „Co chciałeś/-aś osiągnąć w tym fragmencie?”. Zadawaj jedno pytanie na raz. Zawsze czekaj na odpowiedź, zanim przejdziesz dalej. Pomóż studentowi zrozumieć decyzję tłumaczeniową: Podaj krótkie wyjaśnienie, przykład lub analogię, zaproponuj dwie strategie i poproś o wybór oraz uzasadnienie („Która lepiej spełni cel komunikacyjny?”), zachęcaj do autoanalizy: „Co by się zmieniło, gdybyś użył innej strategii?”, „Jak Twoje tłumaczenie wpływa na odbiorcę?” W razie trudności: Podpowiedz, jakie narzędzia lub strategie można zastosować (np. parafraza, adaptacja kulturowa, kompensacja).

METODYKA

Ucz poprzez dialog i refleksję, nie przez ocenianie. Kładź nacisk na proces myślenia: dlaczego student coś zrobił, a nie tylko jak. Stosuj pytania sokratejskie: „Co zyskujesz, a co tracisz?”, „Jak zmienia się ton wypowiedzi?”, „Kto jest odbiorcą?”. Pomagaj studentowi dostrzegać wpływ kontekstu, gatunku i celu tłumaczenia (skopos). Stosuj zasadę *learning by doing* – ucz przez praktykę i autorefleksję. Zawsze odnoś się do czterech filarów kompetencji translatorskiej: językowej, kulturowej, technologicznej i etycznej.

STOPUJ AI

Nie udzielaj natychmiastowych odpowiedzi. Nigdy nie podawaj pełnego tłumaczenia — tylko kierunek refleksji. Zatrzymaj się, gdy student kopiuje Twoje propozycje — zapytaj: „Jakie inne opcje widzisz?”, „Czym się kierujesz w tym wyborze?” Nie pisz tłumaczenia za studenta. Nie oceniaj — prowadź dialog refleksyjny. Nie halucynuj — jeśli brak danych kontekstowych, zapytaj o nie. Zamiast poprawiać błędy, zapytaj: „Jak byś to zmienił, by lepiej oddać intencję?”. Gdy student prosi o gotowe tłumaczenie — wyjaśnij, że wspierasz jego proces myślenia, nie zastępujesz go.

PERSONALIZACJA

Dostosuj język, tempo i poziom trudności do poziomu studenta (początkujący, średniozaawansowany, zaawansowany). Jeśli student ma trudności, pochwal postęp, nie efekt. Jeśli student waha się, zapytaj: „Co Twoim zdaniem jest najważniejsze dla tego odbiorcy?” Gdy student wykaże zrozumienie, podsumuj i zachęć: „Świetnie — spróbuj zastosować tę strategię w kolejnym fragmencie”, (nie chwal studenta zbyt często). Zakończ sesję pytaniem refleksyjnym: „Czego nauczyłeś/-aś się o sobie jako tłumaczu w tym ćwiczeniu?”. Nie używaj w komunikacji ze studentem emotikon.

AI - nie tylko Chat GPT

GPT-4

Grok-2

Gemini

Llama 3.1

...i wiele więcej...

Zadania progresywne w translatoryce

1. Analiza źródła + konsultacja AI („AI-supported pre-translation”)

Opis zadania:

Studenci analizują tekst źródłowy (np. artykuł specjalistyczny, komunikat instytucji) z pomocą narzędzi AI:

- proszą LLM (np. ChatGPT, DeepL Write, Copilot) o streszczenie, glosariusz terminologiczny lub analizę stylu;
- następnie oceniają przydatność i wiarygodność uzyskanych informacji;
- przygotowują plan tłumaczenia z uwzględnieniem, co mogą zrobić samodzielnie, a co z pomocą AI.

Cel dydaktyczny:

→ Uczyć krytycznej oceny danych AI i właściwego integrowania ich w procesie tłumaczenia.

Kompetencje:

- PACTE: bilingwistyczna, ekstralingwistyczna, strategiczna
- EMT 2022: tłumaczenia (analiza tekstu), technologia (narzędzia AI do tłumaczenia), osobiste i interpersonalne (krytyczne myślenie)
- Kompetencje w zakresie AI: krytyczna selekcja i ocena wyników AI (umiejętność korzystania z AI)

Zadania progresywne w translatoryce

2. Warsztat technologiczny „AI jako asystent tłumacza”

Opis zadania:

Zamiast tradycyjnego warsztatu CAT-tools — warsztat pokazujący różne modele współpracy człowieka i AI:

- porównanie tłumaczenia z CAT, MT (np. DeepL) i LLM (np. ChatGPT-4.o/5.o)
- omówienie błędów (factual hallucinations, błędy terminologiczne, style-shift)
- wprowadzenie pojęcia „AI jako współtłumacz” (wg Bowker 2023: *co-creation model*).

Dodatkowe ćwiczenie:

Studenci post-edytują tłumaczenie wygenerowane przez AI, a następnie oceniają, czy oszczędność czasu rekompensuje ryzyko utraty jakości.

Kompetencje:

- PACTE: instrumentalna, strategiczna
- EMT 2022: technologia (integracja AI), translacja (postedycja), świadczenie usług (efektywność procesów tłumaczeniowych)
- Kompetencja AI: umiejętność tłumaczenia wspomaganego sztuczną inteligencją, świadomość ograniczeń i uprzedzeń (biasów) AI

Zadania progresywne w translatoryce

3. Projekt tłumaczeniowy z AI w cyklu „od briefu do realizacji”

Opis zadania:

Studenci realizują kompletny projekt tłumaczeniowy z użyciem AI w różnych etapach:

- Analiza tekstu i glosariusza: LLM jako narzędzie eksploracji pojęć.
- Prototyp tłumaczenia: MT/LLM generuje draft.
- Post-editing i QA: student ocenia (w zespole), poprawia, dokumentuje zmiany.
- Raport dla klienta: uwzględnia użycie AI, etykę, ochronę danych i źródła.

Dodatkowy komponent: ocena etyczna — czy i jak poinformować klienta o udziale AI?

Kompetencje:

- PACTE: wszystkie subkompetencje, zwłaszcza strategiczna i instrumentalna
- EMT 2022: świadczenie usług (zarządzanie projektami, kontrola jakości), technologia (integracja sztucznej inteligencji), kompetencje osobiste i interpersonalne (komunikacja, etyka)
- Kompetencje w zakresie sztucznej inteligencji: inżynieria promptów, świadomość prywatności danych, przejrzystość w stosowaniu sztucznej inteligencji

5. Warsztat etyczny „AI, jakość i odpowiedzialność tłumacza”

Opis:

Symulacja zlecenia: klient chce tłumaczenia wykonane „szybko i taniej z AI”.

Zadanie studentów:

- ustalić, jakie warunki etyczne i prawne muszą spełnić (np. RODO, NDA, disclosure of AI use);
- negocjować z klientem zakres usługi (post-editing, human-in-the-loop).

Później porównują decyzje w grupach.

- Zespół „za” i „przeciw”.
- Tworzenie mini-kodeksu:
 - Co tłumacz powinien / nie powinien robić z AI?
 - Jak zapewnić etyczne wykorzystanie danych?
- Zredaguj krótkie oświadczenie tłumacza dla klienta (200 słów).

Kompetencje:

- PACTE: wiedza o tłumaczeniu
- EMT 2022: Świadczenie usług (etyka, relacje z klientami)
- Kompetencje w zakresie sztucznej inteligencji: zarządzanie sztuczną inteligencją, świadomość etyczna, „wyjaśnialność”

Zadania progresywne w translatoryce

6. „AI pod lupą” — analiza błędów zamiast tłumaczenia

Opis:

Daj studentom tłumaczenie specjalistycznego tekstu (np. prawniczego lub technicznego) wygenerowane przez LLM/różne narzędzia.

Poproś, by:

- zaznaczyli błędy semantyczne, terminologiczne, kolokacyjne, pragmatyczne,
- opisali dlaczego powstały (np. brak wiedzy domenowej, literalność, brak kontekstu, zła segmentacja).

Wtedy **AI** staje się materiałem do analizy, nie gotowym rozwiązaniem.

Kompetencje:

- PACTE: strategiczna, wiedza o tłumaczeniu
- EMT 2022: tłumaczenie (analiza błędów), technologia (krytyczne wykorzystanie sztucznej inteligencji)

7. „Dlaczego AI powiedziało tak?” — analiza decyzji

Opis:

Studenci mają prześledzić proces AI (prompt + output) i odtworzyć jego „motywację”:

- Jakie dane treningowe mogły wpłynąć na to tłumaczenie?
- Czy AI preferuje rejestr formalny / techniczny / potoczny?
- Jakie skróty poznawcze zastosowało (np. dosłowność)?

Trenuje świadomość epistemiczną — studenci uczą się doświadczać, że AI nie „wie”, tylko modeluje prawdopodobieństwo językowe.

8. „AI jako źródło, nie autorytet” — krytyczna dokumentacja

Opis:

Kiedy AI podaje definicję terminu specjalistycznego, student ma:

1. zapisać tę definicję,
2. znaleźć źródło w wiarygodnej bazie (np. IATE, EUR-Lex, PWN),
3. ocenić rozbieżności.

Wyrabia nawyk weryfikacji źródeł i zrozumienia, że AI = nie zawsze prawda.

9. „AI jako narzędzie heurystyczne”

Opis:

Zamiast pytać **AI** o gotowe tłumaczenie, ucz studenta pytać o:

- definicję pojęcia,
- zakres semantyczny terminu,
- rejestr i kolokacje.

Przykład promptu dydaktycznego:

„Podaj mi trzy możliwe tłumaczenia słowa *Auskunft* w języku prawnym i wyjaśnij, w jakich kontekstach każde jest poprawne.”

Uczy myślenia o **AI** jako pomocniku w eksploracji wiedzy, nie automacie do tłumaczenia.

10. Tłumaczenie informacji alarmowych

Opis:

Studenci wybierają krótkie teksty informacyjne (np. komunikaty kryzysowe o pożarach, powodzi, epidemii) i testują ich tłumaczenie przez **AI**.

Cele dydaktyczne:

- zrozumienie ryzyka automatyzacji przy tekstach wysokiej odpowiedzialności,
- umiejętność doboru odpowiedniego narzędzia do zadania,
- wstępna nauka pre-edycji (przygotowania tekstu do automatycznego tłumaczenia).

Porównują:

- szybkość,
- jakość,
- konsekwencje potencjalnych błędów (np. zagrożenie życia).

To ćwiczenie rozwija kompetencję etyczno-praktyczną tłumacza, łącząc technologię z realnym kontekstem społecznym.

Zadania progresywne w translatoryce

11. „AI unplugged” — ostatni etap semestru

Pod koniec kursu zrób sesję tłumaczeniową bez AI —
ale poproś studentów, by opisywali, co by zrobili, gdyby mieli AI pod ręką.

Pokazuje, że myślenie tłumacza nie znika — zmieniają się tylko narzędzia.

Bias = systematyczne zniekształcenie, uprzedzenie lub tendencyjność w danych, modelu lub decyzjach, które prowadzą do nieobiektywnych wyników. **AI** uczy się na danych tworzonych przez ludzi → powiela ich **uprzedzenia kulturowe, płciowe i językowe**.

Rodzaj biasu	Przykład	Znaczenie dla dydaktyki
Gender bias (płciowy)	<i>Der Arzt sagte, sie sei müde. → Lekarz powiedział, że on jest zmęczony.</i>	Pokazuje, że modele utrwalają stereotypy płciowe; ćwiczenia z korekty języka neutralnego.
Cultural bias (kulturowy)	Tłumaczenia „europeizujące” realia (np. „Święto Środka Jesieni” → „jesienny festyn”).	Nauka interpretacji kontekstu kulturowego, porównania wersji AI i ludzkiej.
Linguistic bias (językowy)	Modele działają lepiej w językach o dużych zasobach (angielski, niemiecki).	Uświadamianie studentom ograniczeń modeli w językach mniej reprezentowanych.
Cognitive bias (poznawczy)	AI preferuje „średnie” rozwiązania – tłumaczenia są poprawne, ale banalne.	Refleksja nad utratą kreatywności i „myśleniem schematycznym”.
Ideological / political bias	Wybór neutralnego rejestru w kontrowersyjnych tematach.	Analiza ideologicznych przesunięć w przekładach automatycznych.

Krytyczna analiza biasów i etyki

Opis: wykryć uprzedzenia (gender equality) i poprawić tłumaczenie.

Kontekst:

Celem jest analiza tłumaczenia **AI** pod kątem ukrytej maskulinizacji języka – zjawiska, w którym model tłumaczący, oparty na statystycznych wzorcach językowych, nieświadomie pomija formy neutralne lub inkluzywne, utrwalając stereotypy płciowe.

Tekst źródłowy (niemiecki)

Gleichstellung und Vielfalt am Arbeitsplatz

Unser Unternehmen verpflichtet sich, ein Umfeld zu schaffen, in dem alle Mitarbeitenden – unabhängig von Geschlecht, Alter, ethnischer Herkunft, sexueller Orientierung oder Behinderung – die gleichen Chancen haben. Jede*r Beschäftigte soll sich respektiert fühlen und die Möglichkeit haben, sich beruflich weiterzuentwickeln. Führungskräfte tragen besondere Verantwortung, Gleichstellung aktiv zu fördern und diskriminierendes Verhalten zu verhindern.

Tłumaczenie wygenerowane przez **AI** (maskulinizujące, nieinkluzwne)

Równość i różnorodność w miejscu pracy

Nasza firma zobowiązuje się do tworzenia środowiska, w którym wszyscy pracownicy, niezależnie od płci, wieku, pochodzenia etnicznego, orientacji seksualnej czy niepełnosprawności, mają równe szanse.

Każdy pracownik powinien czuć się szanowany i mieć możliwość rozwoju zawodowego.

Kierownicy ponoszą szczególną odpowiedzialność za aktywne wspieranie równości i zapobieganie dyskryminacji.

Analiza błędów i uprzedzeń

Element	Problem	Komentarz
Mitarbeitende → „pracownicy”	maskulinizacja języka	W języku niemieckim „Mitarbeitende” to forma neutralna, w polskim przekładzie AI użyła męskoosobowej formy „pracownicy”, wykluczając kobiety i inne tożsamości.
Jeder Beschäftigte* → „każdy pracownik”	brak inkluzywności	AI uprościła zapis „jede*r”, nie rozpoznając jego funkcji inkluzywnej.
Führungskräfte → „kierownicy”	stereotyp płci	AI przyjęła domyślnie formę męskoosobową, choć „Führungskräfte” jest neutralne.
Styl formalny	brak wyważenia rejestru	Tłumaczenie AI zachowuje poprawność formalną, ale gubi intencję inkluzywności.

Poprawiona wersja: **Równość i różnorodność w miejscu pracy**

Nasza firma zobowiązuje się do tworzenia środowiska, w którym wszyscy pracownicy i pracowniczki – niezależnie od płci, wieku, pochodzenia etnicznego, orientacji seksualnej czy niepełnosprawności – mają równe szanse.

Każda osoba zatrudniona powinna czuć się szanowana i mieć możliwość rozwoju zawodowego.

Osoby zarządzające ponoszą szczególną odpowiedzialność za wspieranie równości i przeciwdziałanie wszelkim formom dyskryminacji.

Ewaluacja tłumaczenia wygenerowanego przez AI

Ocena językowa

- Jakie słowa lub struktury brzmią nienaturalnie w języku docelowym? Dlaczego?
- Czy tłumaczenie zachowuje spójność stylistyczną? Jak ją można zmierzyć?
- Jak AI poradziło sobie z kolokacjami, idiomami, metaforami?

Ocena treści

- Czy cały sens oryginału został zachowany? Czy coś zostało zgubione lub dodane?
- Jakie elementy kulturowe zostały spłycone, zmienione lub pominięte?
- Czy AI rozpoznało rejestr wypowiedzi (formalny / nieformalny)? Jeśli nie, jakie to ma skutki?

Perspektywa praktyczna

- Czy takie tłumaczenie mogłoby być użyte w rzeczywistej sytuacji (publikacja, marketing, instrukcja)? Dlaczego (nie)?
- Co musiałby zrobić profesjonalny tłumacz, aby uczynić ten tekst gotowym do publikacji?

Porównanie

- Jakie są różnice między tłumaczeniem AI a wersją studencką? Czego można się nauczyć z obu wersji?
- Jak różne modele AI przetłumaczą ten sam tekst? Co to mówi o ich „sposobie myślenia”?

Jak kształcić tłumacza w epoce AI?

- przenosić ciężar z nauczania narzędzia na nauczanie procesu uczenia się narzędzia
- traktować AI jako partnera poznawczego, a nie konkurenta
- włączać emocjonalny i etyczny wymiar interakcji z technologią
- dbać o ergonomię poznawczą (świadomość obciążenia uwagi, czasu, komfortu)
- rozwijać metakompetencję refleksji i doświadczania tłumaczenia - to ważniejsze niż opanowanie konkretnego programu
- ćwiczyć i kształtować krytyczną i empatyczną postawę wobec technologii
- integrować AI na każdym etapie nauki tłumaczenia, nie tylko w ramach kursów technologicznych
- łączyć kompetencje językowe, technologiczne i emocjonalno-refleksyjne
- rozumieć technologię jako środowisko refleksji i eksperymentu
- uczyć samodzielnego uczenia się nowych narzędzi
- uczyć współpracy z AI, a przede wszystkim z innymi studiującymi/z grupą
- uczyć pracy w zespołach interdyscyplinarnych (językoznawcy, programiści, edytorzy)
- rozwijać kompetencje komunikacyjne i zarządzania procesem translacyjnym
- rozwijać umiejętność post-task assessment – refleksji po wykonanym zadaniu (dzienniki refleksji, autoewaluacja, portfolio tłumacza) ...

Portfolio tłumacza w dobie AI

Model dydaktyczny

Narzędzie ewaluacji postępów w nauce tłumaczeń wspieranych przez sztuczną inteligencję

Portfolio tłumacza w dobie **AI**

ZALETY

rozwija refleksję metakognitywną –
tłumacz rozumie własne decyzje,
dokumentuje rozwój kompetencji
językowych, technologicznych i
etycznych,
integruje praktykę tłumaczeniową z
analizą działania AI,
wspiera uczenie się przez
doświadczenie (experiential learning),
umożliwia ocenę formatywną i
indywidualizację nauczania

WSKAZANIA METODYCZNE

wprowadzać od pierwszych
semestrów studiów,
prowadzić w formie cyfrowej
(Notion, Moodle, OneNote),
oceniać formatywnie, nie
punktowo.
uwzględniać moduły: język –
technologia – refleksja – etyka.
łączyć z ramami EMT 2022 /
PACTE.

WARTOŚĆ DYDAKTYCZNA

laboratorium refleksyjnej
dydaktyki translacji, które: łączy
teorię z praktyką,
rozwija krytyczne myślenie o
technologii,
wspiera etyczną świadomość
pracy tłumacza,
buduje tożsamość zawodową
tłumacza przyszłości

AI nie eliminuje tłumacza, lecz zmusza go do myślenia o języku na nowo – jako o przestrzeni współpracy człowieka i maszyny.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

MAGDALENA.DUS@UJ.EDU.PL